

«РАСЛЫЙМ»

Татарстан Республикасы
Премьер-министры
урынбасары – Татарстан
Республикасы Мәгариф һәм
фән министры

Э.Н. Фәттахов

" 7 " ноябрь 2016 нчы ел

**Рус телендә гомуми белем бирү оешмаларының
татар төркемнәрендәге IX сыйныф укучыларына 2017
нче елда татар теленнән бердәм республика тестын
үткәругә әзерлек дәрәжәсенә куелган таләпләр һәм
эчтәлек элементларының кодификаторы**

**Рус телендә гомуми белем бирүче оешмаларның
татар төркемнәрендәге IX сыйныф укучыларына
2017 нче елда татар теленнән бердәм республика тестын үткәрүен
әзерлек дәрәжәсенә куелган таләпләр һәм эчтәлек
элементларының кодификаторы**

Татар теленнән әзерлек дәрәжәсенә куелган таләпләр һәм эчтәлек элементларының кодификаторы (алга таба – кодификатор) 2017 нче елда бердәм республика тестларын үткәрүнең эчтәлеген билгеләүче документларның берсе. Кодификатор ике бүлектән тора:

1 нче бүлек – төп гомуми белем бирү мәктәбе курсы буенча татар теленнән бердәм республика тестларында тикшерелә торган эчтәлек элементлары исемлеге;

2 нче бүлек – төп гомуми белем бирү мәктәбе курсы буенча татар теленнән бердәм республика тестларына әзерлек дәрәжәсенә куелган таләпләр исемлеге.

Кодификаторда Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгы тарафыннан тәкъдим ителгән дәрәслекләргә, белем бирү программаларына кертелмәгән әзерлек дәрәжәсе таләпләре чагылыш тапмый.

Бу документ татар теле буенча төп гомуми белем бирү мәктәп курсы кысаларында бердәм республика тестларын төзү өчен нигез булып тора, шуңа күрә уку материалын гомумиләштерү һәм системалаштыру принципларыннан гыйбарәт.

**1 нче бүлек. Татар теленнән бердәм республика тестында
тикшерелә торган эчтәлек элементлары исемлеге**

Бүлек коды	Тикшерелә торган элемент коды	Тикшерелә торган материалның эчтәлегә
1		<i>Фонетика</i>
	1.1	Аваз һәм хәреф
	1.2	Сүзгә фонетик анализ
2		<i>Лексика һәм фразеология</i>
	2.1	Сүзнең лексик мәгънәсе
	2.2	Антонимнар. Омонимнар. Синонимнар
	2.3	Фразеологик әйтелмәләр
	2.4	Кулланылышы ягыннан татар әдәби теленең сүзлек составы
	2.5	Килеп чыгышы ягыннан татар әдәби теленең сүзлек

		составы
3		<i>Сүз төзелеше, сүз ясалышы</i>
	3.1	Сүзнең тамыры һәм кушымчалар
	3.2	Сүз ясалу ысуллары
	3.3	Сүзнең ясалышын тикшерү
	3.4	Сүзнең төзелешен тикшерү
4		<i>Грамматика. Морфология</i>
	4.1	Мөстәкыйль сүз төркемнәре
	4.2	Ярдәмче сүз төркемнәре
	4.3	Сүзгә морфологик анализ
5		<i>Грамматика. Синтаксис</i>
	5.1	Сүзтезмә
	5.2	Жөмлә. Жөмләнең грамматик (предикатив) нигезе. Баш кисәкләр (ия, хәбәр)
	5.3	Иярчен кисәкләр
	5.4	Бер составлы һәм ике составлы жөмлөләр
	5.5	Жыйнак һәм жәенке жөмлөләр
	5.6	Тулы һәм ким жөмлөләр
	5.7	Гади жөмлә
	5.8	Кушма жөмлә
	5.9	Тезмә кушма жөмлә
	5.10	Иярченле кушма жөмлә
	5.11	Туры һәм кыек сөйләм
	5.12	Сүзтезмәгә синтаксик анализ
	5.13	Гади жөмлөгә синтаксик анализ
	5.14	Кушма жөмлөгә синтаксик анализ
6		<i>Орфография</i>
	6.1	е, ю, я хәрефләренен дәрәҗә язылышы
	6.2	о-ы, ө-е хәрефләренен дәрәҗә язылышы
	6.3	в хәрефенен дәрәҗә язылышы
	6.4	ъ-ь билгеләренен дәрәҗә язылышы
	6.5	кь-гь, к-г авазларын дәрәҗә язу кагыйдәләре
	6.6	э хәрефенен дәрәҗә язылышы

	6.7	Сүз азагындагы [п] һәм [к], [кь] авазларының дәрес язылышы
	6.8	Дифтонгларның дәрес язылышы
	6.9	Сүзләрне юлдан юлга күчерү кагыйдәләре
	6.10	-ия, -ие, -ль гә беткән алынма сүзләрнең дәрес язылышы
	6.11	Баш хәрефләрне язу кагыйдәләре
	6.12	Саннарның дәрес язылышы
	6.13	Инфинитивның дәрес язылышы
	6.14	Кисәкчәләрнең дәрес язылышы
	6.15	Тезмә, парлы, кушма сүзләрнең дәрес язылышы
	6.16	Кушымчаларның дәрес язылышы
	6.17	Орфографик принциплар
7		Пунктуация
	7.1	Ия белән хәбәр арасында тыныш билгесе
	7.2	Гади жөмләдә тыныш билгеләре
	7.3	Тиндәш кисәкләр янында тыныш билгеләре
	7.4	Эндәш һәм кереш сүзләр янында тыныш билгеләре
	7.5	Аерымланган кисәкләр янында тыныш билгеләре
	7.6	Аныклагычлар янында тыныш билгеләре
	7.7	Әйтү максаты ягыннан жөмлә төрләре янында куела торган тыныш билгеләре
	7.8	Туры сөйләм һәм диалогта тыныш билгеләре
	7.9	Гомумиләштерүче сүзләр янында тыныш билгеләре
	7.10	Кушма жөмләдә тыныш билгеләре
	7.11	Теркәгечле тезмә кушма жөмләдә тыныш билгеләре
	7.12	Теркәгечсез тезмә кушма жөмләдә тыныш билгеләре
	7.13	Аналитик иярчен жөмләле кушма жөмләдә тыныш билгеләре
	7.14	Синтетик иярчен жөмләле кушма жөмләдә тыныш билгеләре
	7.15	Катлаулы кушма жөмләдә тыныш билгеләре
	7.16	Тезем һәм чит сөйләмле текстларда тыныш билгеләре
	7.17	Диалогта тыныш билгеләре
	7.18	Туры һәм кыек сөйләм янында тыныш билгеләре

	7.19	Татар һәм рус телләрендә пунктуация үзенчәлекләре
8		Сөйләм
	8.1	Сөйләм културасы һәм тәржемә
	8.2	Татар теленнән рус теленә тәржемә итү
	8.3	Рус теленнән татар теленә тәржемә итү
	8.4	Стильләр һәм сөйләм төрләре
	8.5	Стильләрнең лексик-грамматик үзенчәлекләре
	8.6	Төрле стильдәге һәм сөйләм төрендәге текстлар төзү
9		Тел нормалары
	9.1	Орфоэпик нормалар
	9.2	Лексик нормалар
	9.3	Грамматик нормалар (морфологик нормалар)
	9.4	Грамматик нормалар (синтаксик нормалар)
10		Татар сөйләменең матурлыгы
	10.1	Татар әдәби теленең байлыгы һәм тәэсирле булуы
	10.2	Лексика һәм фразеологиянең тәэсирлелек чаралары
11		Төрле стильдәге һәм жанрдагы текстларны тикшерү

**2 нче бүлек. Татар теленнән бердәм республика тестына әзерлек
дәрәжәсенә куелган таләпләр исемлеге**

Таләп коды	Тикшерелә торган күнекмәләрнең исемлеге
1.	Сүзнең аваз-хәреф мөнәсәбәте үзенчәлекләрен белү
2.	Сөйләмне татар әдәби теленең әйтелеш (орфоэпик) нормалары ягыннан бәяли белү
3.	Сөйләмне татар әдәби теленең лексик нормалары ягыннан бәяли белү
4.	Сөйләмне татар әдәби теленең морфологик нормалары ягыннан бәяли белү
5.	Сөйләмне татар әдәби теленең синтаксик нормалары ягыннан бәяли белү
6.	Сөйләмне аңлап, дәрәс тәржемә итә белү
7.	Грамматик билгеләренә нигезләнеп, сүзнең билгеле бер сүз төркеменә каравын билгели белү
8.	Лексик билгеләренә нигезләнеп, сүзнең билгеле бер сүз төркеменә каравын билгели белү
9.	Сүзгә фонетик анализ ясый белү
10.	Фонетика, лексика, сүз ясалышы, морфология, синтаксис буенча алган белемнәрен телнең орфографик нормаларына яраклаштырып куллана белү
11.	Тыныш билгеләренә куелышын аңлата белү

12.	Сөйләм эшчәнлегә барышында, татар теленең синтаксик нормаларыннан тайпылмау
13.	Язма сөйләмдәгә мәгълүматны дөрес, төгәл аңлый белү
14.	Сөйләм стильләрен билгели белү
15.	Сүз ясалышы ысулларын билгели белү
16.	Сүзтезмәләргә синтаксик анализ ясый белү
17.	Жөмлөгә синтаксик анализ ясый белү
18.	Текстның эчтәлегә турында кыскача төгәл мәгълүмат бирә белү
19.	Башлангыч текстның эчтәлеген аңлый һәм аңлатып бирә белү
20.	Башлангыч текстка нигезләп, үз фикереңне эзлекле белдерә белү
21.	Үз фикереңне эзлекле, бәйләнешле белдерә алу
22.	Сөйләмдә телнең лексик байлыгыннан, төрле грамматик конструкцияләрдән урынлы куллана белү
23.	Язма һәм телдән сөйләмне әдәби телнең орфографик, грамматик һәм пунктуацион нормалары нигезендә төзи белү